

ta şair ve eleştirmenlerin incelemesiyle geçtiği, bunun sonucunda beğenildiği takdirde şiirlerini övdüğü kişiye ve halka arzettiği belirtilir. Mervân bu şiirlerinde "havliyyât" ve "münakkahiyât" adı verilen kasidelerin sahibi olan Zühayr b. Ebû Sülmâ ve Hutay'e gibi külfetli şairlerin geleneğini sürdürmüştür.

İbnü'n-Nedîm'in Mervân b. Ebû Hafsa'ya nisbet ettiği 300 varaklık divan zamanımıza ulaşmamıştır. Kaynaklardan derlenen şiirleri *Mervân b. Ebî Hafsa ve şî'ruh* (nşr. Kahtân b. Reşîd et-Temîmî, Necef 1972), *Şî'ru Mervân b. Ebî Hafsa* (nşr. Hüseyin Atvân, Kahire 1973, 1982) ve *Divânü Mervân b. Ebî Hafsa* (şerh ve nşr. Eşref Ahmed Adre, Beyrut 1414/1993) adlarıyla yayımlanmıştır. Ayrıca İsmâil b. İbrâhim b. Hamed es-Semâil, *Şâ'irü'l-Yemâme Mervân b. Ebî Hafsa* isimli bir eser kaleme almıştır (Riyad 1414/1994).

BİBLİYOGRAFYA :

Şî'ru Mervân b. Ebî Hafsa (nşr. Hüseyin Atvân), Kahire 1982; *Divânü Mervân b. Ebî Hafsa* (nşr. Ahmed Adre), Beyrut 1414/1993; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I, 63-64; III, 355; İbn Kuteybe, *eş-Şî'r ve's-şu'arâ*, II, 763-765; İbnü'l-Mu'tez, *Tabakâtü's-şu'arâ* (nşr. Abdüsettar Ahmed Ferrâc), Kahire 1375/1956, s. 42-53, 391-393; Ebû Abdullah İbnü'l-Cerrâh, *el-Varaka* (nşr. Abdülvehhâb Azzâm – Abdüsettar Ahmed Ferrâc), Kahire 1953, s. 44-46; Taberî, *Târîh* (Ebü'l-Fazl), VIII, 153, 181-182, 225, 243, 257-258, 259-260, 318, 347-349; Cehşiyârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, s. 190-191; Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğâni*, Beyrut 1415/1994, X, 292-308; XXIII, 150-156; Merzûbânî, *Mu'cemü's-şu'arâ* (nşr. F. Krenkow), Kahire 1354, s. 396-397, 399; a.mlf., *el-Müveşşah* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1385/1965, s. 316-319, 371-372; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Kahire, ts. (Matbaatü'l-istikâme), s. 234; Ebû Mansûr es-Seâlibî, *Letâ'ifü'l-ma'ârif*, Kahire 1960, s. 70-74; Ebû İshak el-Husrî, *Zehrü'l-âdâb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1389/1969, I, 366-367; Brockelmann, *GAL*, I, 74; *Suppl.*, I, 112-113; Sezgin, *GAS* (Ar.), II/3, s. 213-214; Kahtân b. Reşîd et-Temîmî, *Mervân b. Ebî Hafsa ve şî'ruh*, Necef 1972; A. H. Harley, "Abu's-Simţ Marwân b. Abî Hâfşah-a Post-classical Arab Poet", *JASB*, üçüncü seri, sy. 3 (1937), s. 71-90; J. E. Bencheikh, "Marwân al-Akbar b. Abî Hâfşah", *EP* (İng.), VI, 625-626.

SÜLEYMAN TULÜCÜ

MERVÂNÎLER

(بنو مروان)

Emevî hânedanının Mervân b. Hakem'le başlayan ve devletin yıkılışına kadar halifeliği ekinde tutan ikinci kolu (bk. EMEVÎLER).

MERVÂNÎLER

(بنو مروان)

Endülüs'te Mârîde ve Batalyevs'te hüküm süren bir İslâm hânedanı (868-930).

Hânedana adını veren Mervân b. Yûnus el-Cillîkî, Portekiz'in kuzeyinden gelip Mârîde'ye (Merida) yerleşen müvelled (İspanyol asıllı) bir aileye mensuptur. Endülüs Emevî hükümdarlarından II. Abdurrahman zamanında Mârîde valisi olan Mervân b. Yûnus Emevî Devleti ile iyi ilişkiler kurdu. Berberî asıllı Mahmûd b. Abdülcebâr ile İspanyol asıllı Süleyman b. Martin'in çıkardığı bir isyan sırasında öldürüldü ve yerine oğlu Abdurrahman el-Cillîkî geçti (213/828). İktidarını uzun yıllar sürdürmeyi başaran Abdurrahman, 254'te (868) Endülüs Emîri I. Muhammed'e isyan edip bağımsız hareket etmeye kalkışınca Mârîde Endülüs Emevî kuvvetleri tarafından kuşatılıp ele geçirildi. Abdurrahman ve ailesi Kurtuba'ya (Cordoba) götürüldü. 261'de (875) oradan kaçarak taraftarlarıyla beraber Mârîde'nin güneydoğusundaki Kal'atü'l-haneşe (Alange) sığınan Abdurrahman bir süre kuşatıldıktan sonra teslim olmak zorunda kaldı. Bu olayın ardından küçük bir yerleşim merkezi olan Batalyevs'te (Badajoz) ikamete mecbur edildi. Birkaç ay sonra Batalyevs'i tahkim edip yeniden isyan teşebbüsünde bulundu. Endülüs Emevî kuvvetleri üzerine gelince Kerker (Cárcar) Kalesi'ne sığındı. Burada bir başka âsi müvelled lider Sa'dûn b. Âmir es-Sürunbâkî ile Asturias-Leon Kralı III. Alfonso'nun desteğini alarak Emevî ordusunu bozguna uğratmayı başardı. Ordü kumandanı Hâşim b. Abdülazîz esir alınıp III. Alfonso'ya gönderildi. Batalyevs'te hâkimiyet kuran Abdurrahman, 263'te (877) Endülüs Emevî veliahdı Münzir'in saldırılarını karşısında Asturias Krallığı'na sığındı. 271 (884-85) yılında tekrar Batalyevs'e dönüp Endülüs Emevî birlikleriyle mücadeleye başladı ve Endülüs Emevî emirlerinin zaafından istifade ederek hâkimiyet sahasını genişletti.

Endülüs Emevî Emîri I. Muhammed, Abdurrahman'ın Leble (Niebla), Ükşûnûbe (Osonoba) ve Bâce'ye (Beja) saldırıp İşbiliye (Sevilla) sınırlarına dayanması üzerine bazı şartlar dahilinde Batalyevs'te hüküm sürmesine izin verdi. Abdurrahman b. Mervân, Endülüs Emevî emirleri Münzir (886-888) ve Abdullah b. Muhammed b. Abdurrahman (888-912) döneminde de

onlara tâbi olarak hüküm sürdü. Berberî asıllı bir âsi olan Muhammed b. Tâkî el-Masmûdî ile savaşırken Endülüs Emevî kuvvetleri kendisine yardımcı oldu.

Yaptırdığı cami, saray ve bahçelerle Batalyevs'i güzel bir şehir haline getiren Abdurrahman'ın ölüm tarihi bilinmemektedir. Yerine geçen oğlu Mervân iki ay kadar hânedanın başında kaldıktan sonra vefat edince torunu Abdullah Batalyevs'te idareyi ele aldı. Bâce hâkimi Saîd b. Mâlik, Yahyâ b. Bekir ve İbn Ufeyr gibi mahallî idarecilerle bölgedeki müvelled hareketinin liderliği için mücadele eden Abdullah'ın 311'de (923) öldürülmesi üzerine yerine oğlu Abdurrahman geçti. Endülüs Emevî Halifesi III. Abdurrahman 317'de (929) Batalyevs'i kuşattı ve ertesi yıl şehri ele geçirdi. Abdurrahman b. Abdullah el-Mervânî ailesiyle birlikte Kurtuba'ya götürüldü, yerine merkezden yeni bir vali tayin edildi. Böylece Mervânîler hânedanı sona ermiş oldu.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kütüyye, *Târîhu iftitâhî'l-Endelüs* (nşr. İbrâhim el-Ebyârî), Kahire 1410/1989, s. 100-102; İbn Hayyân, *el-Muktebes*, II, 622-623, 630; a.e. (nşr. İsmâil el-Arabî), Rabat 1990, III, 32-33, 75; a.e. V (nşr. P. Chalmeta Gendron – F. Corriente), Madrid 1976, s. 64, 67-70, 76-79, 121, 161-162, 179; Bekrî, *el-Mesâlik*, II, 906-907; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VII, 288-289, 306, 310-311, 416, 420; İbn İzârî, *el-Beyânü'l-mugrib*, II, 102-103, 105, 135, 185, 202; İbnü'l-Hatîb, *A'mâlü'l-a'lâm* (nşr. E. Lévi-Provençal), Beyrut 1956, s. 22-23; İbn Haldûn, *el-İber*, IV, 133-134; Himyerî, *er-Ravzû'l-mi'târ*, s. 93; F. Code-ra, "Los Benimeruán en Mérida y Badajoz", *Estudios críticos de historia árabe-española*, Zaragoza-Madrid 1903-17, IX, 48 vd.; E. Lévi-Provençal, *España musulmana (711-1031): Historia de España*, Madrid 1950, IV, 193-196, 243-244, 275, 280; a.mlf., "Abd al-Rahmân b. Marwân", *EP* (İng.), I, 85; Abdullah İnân, *Devletü'l-İslâm fi'l-Endelüs: Mine'l-feth ilâ bidâyetü 'ahdi'n-Nâsir*, Kahire 1408/1988, s. 300 vd., 307, 313, 330, 338-339; a.e.: *el-Hilâfetü'l-Ümeviyye ve'd-Devletü'l-Âmiriyye*, Kahire 1408/1988, bk. İndeks; C. F. Seybold – [A. Huici-Miranda], "Batalyaws", *EP* (İng.), I, 1092.

JORGE LIROLA

MERVÂNÎLER

(بنو مروان)

983-1085 yılları arasında Meyyâfârikîn (Silvan) merkez olmak üzere

Diyarbakir ve çevresinde hüküm süren bir İslâm hânedanı.

Mervânîler'in kurucusu Bâd (Bâz) lakaplı Ebû Şücâ Abdullah Hüseyin'dir. Kaynaklarda önceleri çobanlık yaptığı bildirilen Bâd'ın (Rûzrâverî, III, 83-84; a.g.e., [İng.